

Opleiding Creatieve Therapie Muziek: Hogeschool Arnhem en Nijmegen

In Nederland bestaat een aantal opleidingen waar studenten hun diploma voor Creatieve Therapie Muziek en Muziektherapie kunnen behalen. In deze serie artikelen worden de karakteristieken van vier opleidingen beschreven.

Op de vierjarige HBO opleiding Creatieve Therapie van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN) worden de media Beeldend, Drama, Muziek en sinds 2006 ook Psychomotorische Therapie aangeboden. Op dit moment studeren er zo'n 380 studenten Creatieve therapie aan de HAN. Hiervan behoren 77 studenten tot de richting muziek (HAN, z.d.).

Geschiedenis

De vierjarige HBO opleiding is ontstaan vanuit de oudere opleiding "Educatieve Arbeid" (ook wel bekend als "De Kopse Hof") en hoorde vanaf 1988 bij de Hogeschool Nijmegen, onderdeel van de HAN (Hogeschool Arnhem en Nijmegen) (HAN, z.d.).

Vanuit het samenwerkingsverband "MiKoJe" genaamd (een samenwerking tussen Middeloo – nu Hogeschool van Amersfoort, Kopsehof – nu HAN en Jelburg) is gewerkt aan een curriculum. De eerste lichting studenten startte in 1978 (Willemssen, 2006) met de opleiding. De opleiding werd in 1997 voor het eerst geaccrediteerd. Daarna hebben er nog 2 accreditaties plaatsgevonden in 2003 en 2009*.

Visie

De mens is een geheel en het uiten in het medium is niet te scheiden van de rest van zijn functioneren. Deze visie (Schalkwijk & Lutikhuis, 1990) is tot nog toe onveranderd gebleven. Echter, op het moment is de curriculumcommissie van CTO (Creatieve Therapie Opleiding) aan de HAN bezig de visie te herformuleren omdat men van mening is dat deze visie niet (meer) toereikend is*.

De opleiding wil met haar onderwijs zo veel mogelijk aansluiten bij de verschillen tussen de studenten onderling en tevens wil zij aansluiten bij het werkveld van de muziektherapeut (HAN, 2006b). Vanuit deze visie op onderwijs ontwikkelt de HAN de opleiding*.

Er wordt sinds jaar en dag gebruik gemaakt van de eclectische invalshoek. Hierdoor wordt een breed scala aan theorieën, werkwijzen en methoden aangeboden aan de studenten zodat de studenten in staat zijn de best passende theorie, werkwijze en/of methode toe te passen en waar mogelijk te werken volgens de werkwijze/methode die hen het beste past*.

Inhoudelijke invulling

De manier van lesgeven en de inhoud van het onderwijs hebben gedurende de beginjaren vorm gekregen. De docenten hadden zeer uiteenlopende achtergronden en ook uiteenlopende gedachten over wat er prioriteit had en waarom*.

Door vallen en opstaan en door onderzoek in de praktijk is er een onderwijsvorm ontstaan waarbij de opleiding uitgaat van een aantal heel belangrijke aspecten uit het werkveld. Deze aspecten zijn weergegeven in zowel competenties als beroepstaken. Zo wordt elk studiejaar opgedeeld in 4 blokken van 9 weken. Zo'n blok wordt ook wel een onderwijseenheid genoemd. In de onderwijseenheden staat elke keer een ander onderwerp centraal*. Onderwerpen zijn; Indiceren (observeren, diagnosticeren en indiceren), een behandelplan opstellen (doelen opstellen, nadenken over planning, attitude, theorie, werkvormen en methodiek), een behandelplan uitvoeren (handelen, attitude, evaluatie en zelfreflectie) en een bijdrage leveren aan de beleidsontwikkeling (signaleren, problematiseren, confrontatiematrix maken en verbeter-suggesties formuleren met als ondersteuning een uitgewerkt implementatieplan) (HAN, 2006).

Ondersteunende literatuur hierbij zijn verschillende boeken van H. Smeijsters (zoals "Handboek Creatieve Therapie") en de improvisatietechnieken van Bruscia (HAN, 2006a).

Curriculum

Het curriculum is opgebouwd aan de hand van verschillende competenties (zoals: contact leggen, een behandelplan ontwerpen, een behandelplan uitvoeren, samenwerken, leidinggeven, organisatorische voorwaarden creëren en bewaken, beleidsontwikkeling, professionalisering en praktijkgericht on-

derzoek doen). Deze competenties komen terug in realistische beroepstaken zodat theorie en praktijk voortdurend met elkaar in verband worden gebracht. De verschillende competenties en beroepstaken (zoals indiceren of behandelplan uitvoeren) komen gedurende de opleiding meerdere keren terug, steeds op een hoger niveau. In de propedeusefase wordt gewerkt op niveau 1, het oriënterende niveau, in de hoofdfase (het 2e, 3e en 4e jaar) wordt gewerkt op niveau 2, het gevorderde niveau en op niveau 3, het niveau waarop de studenten startbekwaam geacht worden (HAN, 2006b).

Van de studenten wordt verwacht dat ze 40 uur aan hun studie besteden. De studenten hebben ongeveer 12 lessen per week. Van de studenten wordt verwacht dat zij de overige uren besteden aan stage of zelfstudie. De zelfstudie uren zijn bedoeld om te besteden aan huiswerkopdrachten die voortkomen uit de verschillende vakken. Een aantal vakken wordt per onderwijseenheid aangeboden (met een duur van 9 weken, in totaal 4 onderwijseenheden per jaar), een viertal vakken wordt gedurende de hele opleiding aangeboden:

Methodiek: hierin wordt de basis van de psychopathologie aangereikt en handvatten worden geboden om verschillende methodieken toe te passen. Verschillende creatief therapeutische en psychologische theorieën en werkwijzen worden besproken, geoefend en toegepast. Voorbeelden: re-educatieve, palliatieve, orthoagogische en supportieve werkwijzen en de technieken van Bruscia.

Medium: klassikale of individuele opdrachten waarbij de student verschillende muzikale vaardigheden oefent, ontwikkelt en/of toont.

Studieloopbaanbegeleiding (SLB): de student wordt begeleid bij het maken van keuzes naar aanleiding van kwaliteiten/valkuilen en persoonlijke interesses/voorkeuren. Tevens wordt er door middel van zelfreflectie en het opstellen van een POF gewerkt aan persoonlijke leerdoelen.

Theorie: in de vorm van hoor- en/of werkcolleges; theorie over de psychopathologie, psychologische stromingen, creatief-therapeutische theo-

rieën en neuropsychologie wordt hier behandeld (HAN 2006b).

In het *eerste jaar* volgen de studenten een oriëntatiestage en hebben ze thema dagen waarbij gastdocenten workshops verzorgen m.b.t. een bepaald thema of een bepaalde doelgroep. In het *tweede jaar* is er een mediumstage van een halve dag in de week (gedurende 7 weken). Tijdens deze stage leren de studenten middels hun medium aan te sluiten bij een doelgroep (HAN 2007b). In het *derde jaar* lopen de studenten 10 maanden lang 4 dagen per week stage. De studenten worden begeleid en geven zelfstandig therapie onder begeleiding van hun stagebegeleider. De student krijgt een vaste stagebegeleider toegewezen. De begeleider is een deskundige, (bij voorkeur agogisch geschoolde en) ervaren medewerker op minimaal HBO niveau (HAN 2007a).

In het derde jaar krijgen de studenten supervisie van vakdocenten die een opleiding tot supervisor hebben gevolgd. Binnen supervisie wordt gewerkt aan persoonlijke leerdoelen die de studenten zelf opstellen. Daarnaast krijgen derdejaars studenten iedere vrijdag de vakken methodiek en mediumontwikkeling. In het *vierde jaar* kiezen de studenten een minor welke 20 weken duurt, waarbij ze zich kunnen verdiepen of verbreden m.b.t. bepaalde doelgroepen, zo is er bijvoorbeeld een minor huiselijk geweld, werken in de GGZ of de landelijke minor werken binnen een gedwongen kader. Tenslotte gaan de studenten in het laatste half jaar van hun opleiding praktijkgericht onderzoek doen. Dit onderzoek wordt aan het einde van het 4e studiejaar gepresenteerd middels een scriptie. Tevens wordt er van de student verwacht dat hij/zij een mediumpresentatie geeft waarin naar voren komt hoe de student eigen thema's, verband houdend met het onderzoeksthema, heeft onderzocht binnen het medium*.

Muziek

Buiten de gangbare toelatingseisen voor iedere andere HBO opleiding moeten de studenten Creatieve Therapie muziek in spè een preselectie doen in het bijzijn van 2 docenten. Hierin wordt gelet op specifieke vaardigheden horend bij het medium muziek (techniek, ritme, melodie, solfège, improvisatie, stemvaardig-

heid) en algemene reflectieve vaardigheden (HAN z.d.).

In de eerste twee jaar krijgen de studenten eens per twee weken in een groepje van 3 à 4 studenten een half uur les in pianoconsult, (bas)gitaar, drummen, andere (melodische) percussie (djembé, marimba etc), stem/zang en studietechniek. In deze lessen richt men zich op algemene technische vaardigheden, improvisatie en creativiteit. Daarnaast is er binnen het vak "Medium" ruimte om zelf te ervaren en samen te werken met andere studenten. Solfège was vroeger een apart vak, maar is sinds enkele jaren gedeeltelijk gekoppeld aan piano en gedeeltelijk aan het vak mediumontwikkeling*.

In de eerste 3 jaar krijgen de studenten ook mediumontwikkeling en pianowerkplaats, lessen die klassikaal gegeven worden, waarin allerlei muzikale vaardigheden in groepsactiviteiten, improvisaties, compositie arrangementen samen komen maar ook andere onderdelen als zelfervaring en zelfreflectie*.

In het 3e jaar lopen de studenten fulltime stage en hebben de studenten die in Nederland stage lopen de mogelijkheid om pianoconsulten te volgen (eens in de 14 dagen)*.

In het 4e jaar is het aanbod van muzikale scholing afhankelijk van de keuze die de student zelf maakt. In de eerste helft van het jaar doen alle studenten een minor, of hier lessen met betrekking tot muziek gegeven worden hangt af van de minor. In de tweede helft van het jaar werken de studenten aan Onderzoek en Innovatie. Daar wordt gereferereerd aan mediumontwikkeling, de student heeft echter de vrijheid om dit grotendeels naar eigen inzicht vorm te geven. In feite wordt de afstudeeropdracht beoordeeld op onderzoek en innovatie en niet op muzikale vaardigheden, maar de student studeert af als muziektherapeut dus wordt van de student verwacht dat hij/zij zijn/haar mediumontwikkeling hierin meeneemt*.

Docenten

Het docententeam van de opleiding Creatieve Therapie Muziek bestaat uit: Hans Storm, Jan Broekhuijsen, Sylka Uhlig, Willem v. Oort, Barbara Krantz, Monica Wagner, Gerda v/d Peppel en Alexander Saladin. Eerstgenoemde is vanaf het ontstaan van de opleiding onderdeel van het docententeam*.

Hans Storm is methodiek- en mediumdocent en heeft in het verleden gitaarles gegeven.

Jan Broekhuijsen is mediumdocent, pianodocent, studieloopbaanbegeleider en begeleidt groepen studenten bij hun afstudeeronderzoek.

Sylka Uhlig (auteur van o.a. "Authentic Voices, Authentic Singing") heeft de "Master of Arts in Music Therapy" aan de New York University gedaan (1999-2000) (Touching Voices z.d.). Aan de HAN geeft zij les in methodiek, medium en zang.

Willem van Oort is mediumdocent, gitaardocent en docent in de studio-werkplaats. Oort heeft in het verleden gewerkt, en werkt nog steeds op een ZMLK (Zeer Moeilijk Lerende Kinderen) school.

Barbara Krantz geeft les in methodiek en medium en begeleidt groepjes studenten bij hun afstudeeronderzoek.

Monica Wagner is auteur van "Gezinssculpturen in muziek" en geeft medium en methodiek lessen.

Gerda v/d Peppel is afgestudeerd aan het conservatorium en is slagwerkdocent en sinds twee jaar ook pianodocent.

Alexander Saladin is tevens afgestudeerd aan het conservatorium en is piano docent en mediumdocent (HAN z.d.).

Merel van Oven

miroltje@hotmail.com

Januari 2010

Bronnen:

- Willemsen, C. (2006), *Vijftig jaar Akademie voor Educatieve Arbeid*. Nijmegen: Valkhof Pers.
- Schalkwijk, F. en Lutikhuis, C. (1990), *Opstellen over Creatieve Therapie*. Nijmegen: Hogeschool Nijmegen.
- HAN. (2006a). *Behandeling uitvoeren CTO*
- HAN. (2007a). *Praktijkleren CTO*
- HAN. (2006b). *Propedeuseboek CTO*
- HAN. (2007b). *Vorbereiding Mediumstage CTO*
- HAN. Laatste geraadpleegd 12-02-2010, Website: www.han.nl
- Touching voices. Laatste geraadpleegd 19-03-2010, Website: www.touchingvoices.com

* (Broekhuijsen ,persoonlijke mededeling, 8 december 2009)